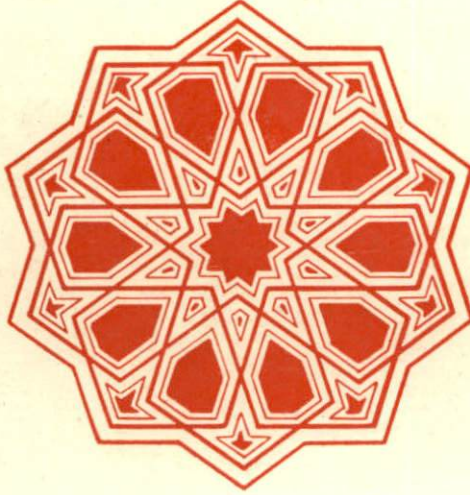

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1961

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ—ANKARA

1 9 6 2

Şihri Tolon Bağıcı

Yıl : 1961

Cilt : IX

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1961

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1 9 6 2

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u> <u>No.</u>
Dr. Hüseyin ATAY - Dr. Yaşar KUTLUAY	: <i>Kur'an'ın Birinci Cüz'ünün Çevirisi</i> 1
Osman KESKİOĞLU	: <i>İslâm'da Tasvir ve Minyatürler</i> 11
Prof. Dr. Kâmiran BİRAND	: <i>İnsanlığın Sırrı</i> 25
Dr. İsmail CERRAHOĞLU	: <i>Tefsir ve Hadis Kitabetine Karşı Peygamber ve Sahabe'nin Durumu</i> 39
Dr. Talât KOÇYİĞİT	: <i>İslâm Hadisinde İsnad ve Hadis Ravilerinin Cerhi</i> 47
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Gazalî'nin Bazı Eserlerinin Türkçeye Tercümeleri</i> 59
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Les Traductions En Turc de Certains Livres d'Al-Gazali</i> 70
Dr. Bahriye ÜÇOK	: <i>Kırman'da Müslüman Kutluk Devleti'nde İki Kadın Hükümdar</i> 81
Doçent Dr. Cavit SUNAR	: <i>Evrincilik ve Bergson</i> 99
Doç. Dr. Hüseyin YURDAYDIN	: <i>Türkiye'nin Dinî Tarihine Umum Bir Bakış</i> .. 109
Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU	: <i>Gazzalî ve Siyaset</i> 121
Neda ARMANER	: <i>Hadislere Göre Kadının Sosyal Durumuna Umumî Bir Bakış</i> 131
Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY	: <i>The Outline of Islamism And Turkish Reformations</i> 141
Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY	: <i>Les Grandes Lignes De L'Islamisme et Des Réformes Turques</i> 147
Dr. Hikmet TANYU	: <i>Ankara'da Adakla İlgili Sözler ve Adaklar</i> .. 153
İsmail ÜNAL	: <i>Çin Porselenlerine Ait Kaynaklar</i> 189
Prof. Etienne GILSON	: <i>Şark Filozofları, Çeviren: Dr. İbrahim Ağâh Çubukçu</i> 197
Dr. Ali Abdu'l-Wahid WAFİ	: <i>İslâmiyete Göre Kölelik, Çeviren: Kemal Işık</i> 207
Prof. Hamidullah Muhammed	: <i>El-İlâf veya İslâmdan Önce Mekke'nin İktisadi-Diplomatik Münasebetleri, Çeviren: İsmail Cerrahoğlu</i> 213
 <i>Kitap Tahlilleri</i>	
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>La Société Industrielle et la Guerre, Plon 1959-Raymond Aron</i> 223
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Lucien Goldmann, Recherches Dialectiques, NRF, 1959, édit. Gallimard</i> 224
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Robert King Merton, Eléments de Méthode Sociologique, Trad. de l'Américain par H. Mendros, édit, plon 1953</i> 225
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Ord. Profesör Mükrimin Halil Yinanç</i> 227

Ord. Profesör MÜKRİMİN HALİL YINANÇ

HİLMİ ZİYA ÜLKEN

İlâhiyat Fakültesinin 1949 ikinci kuruluşunda kurucu heyet üyelerinden olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İslâm ve Anadolu tarihi Ord. Profesörü Mükrimin Halil Yinanç 22 Aralık 1961 Cuma sabahı vefat etti. Fakültemiz bu acı haberi derin bir teessür içinde karşılamış ve ilim âlemimizin bu büyük kaybindan dolayı duyduğu kederi paylaşmıştır.

Mükrimin Halil Yinanç 1898 senesinde Maraş vilayetinde Elbistan'da doğmuştur. Çok eski bir kadı ailesinin son halkası olan kadı Halil efendinin oğludur. Elbistan'ın en eski türkmen ve aşiret çevresinden ve köklü müslüman geleneğinden ilk tesirlerini alan Mükrimin Halil daha yedi yaşında Kur'anı hıfz etmiş, ilk tahsilinde babasının tesirile islâmî bilgileri ve arapçayı öğrenmeye başlamıştı. İlk tahsilini Elbistan ve Malatya'da yaptı. Orta tahsiline, babasının ayrı ayrı şehirlerde kadılık yapması yüzünden Mardin, Diyarbakır idadilerinde devam etti. Lisenin son iki sınıfını İstanbulda tamamladı. 1916 da Gelenbevî sultanisinden mezun oldu. O sene İstanbul Darülfünunu tarih şubesine girdi ve 1919 da Mülkiyede okumakta olduğu sırada tarih şubesinden mezun oldu. Diğer taraftan 1918 de girmiş olduğu Mülkiyeyi 1921 senesinde ikmal etti. Tarih şubesinde okuduğu sırada Birinci Cihan harbinde Almanlarla dostluğumuz yüzünden memleketimize gönderilmiş olan en değerli Tarihçilerin talebesi idi. Bunlar arasında İlkçağ tarihçisi Lehman Haupt, tarihin yardımcı ilimleri profesörü Ekhardt Unger, Tarih metodu Profesörü Mortmann bulunuyordu. Türk hocalardan Şemsettin Günaltay, Halim Sabit, Ahmet Refik, Fazıl Nazmi'den faydalandı. Bu suretle erkenden ilmî araştırma metodunu öğrendi. Kuvvetli hafızası ve büyük çalışma gücü ile ortaçağ islâm tarihinde bilgisini derinleştirdi. Fakat bilhassa Mülkiye tahsili sırasında araştırmalarını yalnız bir nokta üzerinde, Anadolu Selçukîleri ve beylikler devrinde toplamaya başladı. 1919 dan 1925 e kadar süren yorulmak bilmez çalışmaları ile İstanbul Vakıf kütüphanelerinde bulunan bu sahadaki bütün nadir yazmaları okudu, başlıcalarını istinsah etti.

1921 de Davutpaşa ve 1922 de Nişantaşı sultanilerine Tarih mualimi tayin edilen Mükrimin Halil 1923 de Tarih-i-Osmani Encümenine (sonradan Türk Tarihi encümeni olmuştur) hafızı kütüplüğüne getirilmiştir. Daha 1916 dan itibaren üniversite dışında Ali Emiri efendi, Ahmet Tevhit bey gibi zamanının en tanınmış âlimlerinden faydalanmış, bilhassa ikincisi, Anadolu tarihine ait topladığı malzemeden büyük bir kısmını çok değer verdiği bu gence vererek onun yetişmesine yardım etmişti. Profesör Yinanç ömrü boyunca yeni nesillerin yetişmesine ettiği cömert ve bol yardımlarile eski nesillerden bu nadir şahsiyetlere olan şükran borcunu bol bol ödedi.

Mükrimin Halil Türk Tarih encümeninde bulunduğu on yıllık devre zarfında çok verimli bir çalışma ile kendi kendini yetiştirmiş ve ortaçağ Anadolu tarihinde emsalsiz bir bilgin olmaya muvaffak olmuştur. 1919 dan itibaren bilhassa 1922 den sonra 1925'e kadar İstanbul kütüphanelerinde bulunan kendi konusu ile ilgili hemen bütün tarihî yazmaları inceleyerek özetler çıkarmak, nadir nushaları istemek suretile, artık araştırmalarını tamamlayabilmek için Avrupanın büyük kütüphanelerinde çalışma lüzumunu duymaya başlamıştı. Maarif Vekâleti teftiş heyeti başkanı tarihçi

Rıdvan Nafiz bu yorulmaz araştırmacıyı takdir ederek Parisde Biblioth que Nationale’da çalışmak üzere gönderilmesini temin etti. Orada kaldığı iki buçuk yıl zarfında Anadolu tarihine ait bütün nadir nushaları istinsah etti ve notlar topladı.

1927 senesi sonunda Türkiyeye dönen Mükrimin Halil Galatasaray ve Kabataş liselerine Tarih  ğretmeni tayin edildi. Fakat İstanbul kütüphanelerindeki çalışmalarının yarım kalmış kısımlarına devam etti. 1933 de  niversite reformu sırasında liselerdeki  ğretmenliklerini ve Türk Tarih Enc menindeki vazifesini bırakarak Edebiyat Fakültesinde yeni tayin edildiği Ortaçağ İşl m tarihi derslerine başladı. 1941 senesinde Ortaçağ tarihi profesörlüğüne 1957 de de aynı kürsünün ordinary sl ğ ne tayin edildi.

Pariste bulunduğu sırada Soci t  Asiatique tarafından  ye seçilmiş, 1929 senesinde de Ankarada kurulan Türk Tarihi tetkik Cemiyetinin (Türk Tarih Kurumunun) kurucu  yesi olmuştur. Mükrimin Halil bir yandan tarihî araştırmalarına devam ederken, bir yandan da umum  tarih bilgisini genişletiyor. Arapça ve Farsçaya alışıyordu. Bu sahalarda kendisine şerafettin Yaltkaya, Kilisli Rıfat, İsmail Saib efendilerin yardımı olmuştur.

Profesör Mükrimin Halilin neşr edilmiş ilk eserleri ‘‘Tarih-i-Osmani Encümeni’’, ‘‘Türk Tarihi Encümeni’’ mecmualarında tefrika edilmiş olan seri makalelerdir. Bunlardan birincisi ‘‘Feridun bey m nşeatı hakkında intikad’’ dır. Burada Prof. Yinanç m nşeatın ilk kısımlarının İlhan ler zamanına ait bir m nşeat kitabından kopye edilmek suretile, ‘‘seluk lerin Osmanlılara tabel ve alem verdikleri’’ şeklinde sahte bir kısım olduğunu isbat etmiştir. İkincisi sadrı-azam Karaman  Mehmet paşanın ‘‘Tarih-i- l-i-Osman’’ının türkçe tercümesi,  c nc s  Seluk ler devri Maraş emirleri (Dulgadır oğulları) hakkındaki monografileridir.

Prof. Yinanç 1928 de Paristen dönüşünde Aydın oğulları tarihine ait en esaslı kaynaklardan olan ‘‘D sturname-i-Enveri’’yi neşr ettiği gibi bu eser hakkında bir de inceleme vücude getirdi. ‘‘Musul ve El-Cezire de Oğuz Türkleri ve Musul emirleri’’ adlı tetkiki Türk Tarih Kurumu yayınları arasında basılmıştır. ‘‘12 nci Milat asrında müverrihler ve Muhammed al-Azimi’’ adlı tetkiki de ikinci Tarih Kongresi tarafından neşr edilmiştir. ‘‘Kav id al-Res il’’ ve ‘‘Gunyet el-k tib’’ hakkındaki tahlilleri, Selçuk devrine ait unvanlar hakkında tetkiki 1945 de yayımlanmıştır. Biblioth que Nationale’daki anonim ‘‘Tarih-i-Al-i-Selçuk’’ hakkında etüdü Edebiyat Fakültesi tarih semineri Dergisinde neşr edilmiştir (1937). ‘‘Tanzimattan Meşrutiyete kadar tarihçiler’’ adlı tetkiki 1940 da Tanzimat için neşr edilen eserin içerisinde çıkmıştır.

1940 dan itibaren Prof. Yinanç’ın İslam Ansiklopedisi Türkçe metninde çok değerleri maddeler yazmıştır. Bunlardan en mühimleri Akkoyunlular, Danişmentliler, Yıldırım Bayezit, Arslanşah, Bay Sunkur Gazi, Belek, ağrı bey, Cel lettin Harzemşah, Ertuğrul Gazi, Gedik Ahmet paşa, Al iyye, Elbistan, Alaşehir, Aydın, Bitlis, Behisni, Bursa, Diyarbakır ve Erzurum maddeleridir. Bu maddeler Prof. Yinanın Anadolu Selçukîleri ve beylikleri hakkındaki derin vukufunu ve mevzuuna hakimiyetini çok bariz bir şekilde göstermektedir. Yıldırım Bayezit maddesi Yıldırımıla Timurun münasebetlerine dair yeni kaynaklara dayanan orijinal bilgi vermektedir. Akkoyunlulara ait tetkikinde (1941) ilk defa kullanılan vesikalara dayanarak bu büyük feodal devletin tarihini aydınlatmaktadır. Danişmentliler maddesinde (1945) bu hanedanın kuruluşu hakkında efsanev  ve tarihî cihetleri iyice ayırmakta ve bu sahadaki orijinal kaynaklara dayanmaktadır.

Profesör Mükrimin Halil bunlardan başka, neşr edilmek üzere bir çok eserler hazırlamış ve bunları hemen tab'edilecek hale getirmiş olduğu halde maalesef neşr edememiştir. 40 kadar olan bu araştırmaların başlıcaları şunlardır: 1) Müneccim başı'nın henüz basılmamış olan Sahaif ül-ahbar (Cami-üd-düvel) mın Anadolu Selçukileri ve beyliklerine dair olan kısmı derin bir bilgi ile tahlil etmekte ve notlar, haşiyelerle tamamlamaktadır. 2) Cami-üd-düvel'in Suryedeki beylikler ile Azerbaycan ve civarındaki devletleri içine alan kısım yine metinler karşılaştırılması ile hazırlanmıştır. 3) İbn Bibî'nin Elevamir ül-alâiyye'sidir ki, bu da metin karşılaştırması ve haşiyelerle tamamlanmıştır. 4) Aksaraî'nin Müksameret-ül-ahbar'ı aynı suretle neşr edilecek halde bulunmaktadır. 5) faksimile'si neşr edilmiş olan Tarih-i-âl-i Selçuk da indeksli olarak tab'a hazırlanmıştır. 6) İbn ül-Erzak'ın Tarih-i Meyafarikîn'i de bütün nushaların karşılaştırılması suretile neşr edilecek hale getirilmiştir.

7) Mükrimin Halil vücuda getirmeyi tasarladığı büyük Anadolu tarihinin yalnız birinci cildini 1940 da "Anadolunun Fethi" adı ile neşr etmiştir. Ne yazık ki büyük tarihçi, bütün vesikalarını titizlikle tamamlamak için ömrünü harcadığı bu geniş kronik'in ancak giriş kısmını bırakabilmiştir. Fakat çizdiği çok geniş plan üzerinde derinleşmeye başlayan pek çok talebe yetiştirmiştir. Mükrimin Halil son zamanlarda Levi-Provençal'in bazı eserleri üzerinde çalışmıştır. İbn Nedim'in matbu Fihrist'inde düzeltmeler yapmış, geçen yaz Anadolu Selçukileri devlet teşkilâtı ve resmî muhabereleleri, teşrifat usullerine dair üç yazma bulmuş, bunlarla selçuk tarihinin mühim bir boşluğunu doldurmuştur. Bıraktığı çok değerli çalışmalarının neşrini Türk Tarih Kurumu ve Edebiyat Fakültesi her halde başaracaktır. Allah rahmet eylesin.